

ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการศึกษา

โดย ผศ. ตรีนุช ไพชยนต์วิจิตร และ สรลชญา ธิติสุวรรณค์

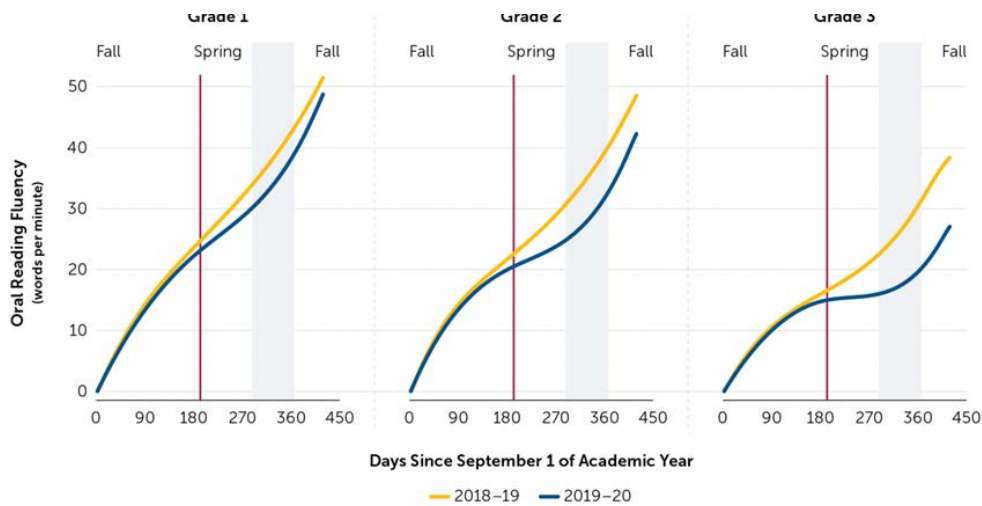
เมษายน 2565

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ไม่เพียงสร้างผลกระทบในด้านสาธารณสุขและเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังกระทบต่อภาคการศึกษาอย่างรุนแรง เพราะเป็นระยะเวลากว่า 2 ปีแล้ว ที่นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการเรียนทางไกลในรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วยทดแทนเพื่อประคับประคองให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินต่อไปได้ แต่ในความเป็นจริงประสิทธิภาพของการเรียนทางไกลยังไม่เทียบเท่ากับการเรียนในห้องเรียนตามปกติ และการเรียนทางไกลยังสามารถสร้างความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ปัญหาการเรียนรู้อดถอย (learning loss) และ 2) ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา

ปัญหาการเรียนรู้อดถอย (learning loss)

ภาวะการเรียนรู้อดถอย หมายถึง การสูญเสียความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา หรือสูญเสียทักษะต่าง ๆ จากที่ควรจะได้รับ การพัฒนาอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งภาวะการเรียนรู้อดถอยนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในยามปกติเช่นเดียวกัน เช่น ตอนปิดเทอม หรือเมื่อหยุดเรียนเป็นเวลานาน เป็นต้น แต่ไม่เคยมีครั้งใดที่ทั่วโลกต้องเผชิญกับภาวะสูญเสียการเรียนรู้มากเท่าในช่วงโควิด-19 มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อเด็กในช่วงที่ต้องการการเรียนรู้ทั้งด้านทักษะและสังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน เช่น ในกลุ่มเด็ก ปฐมวัย และเด็กระดับประถมศึกษาเนื่องจากเด็กในกลุ่มนี้ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอที่จะเรียนผ่านหน้าจอเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และเป็นช่วงวัยที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านทางร่างกาย ดังนั้น การเรียนทางไกลจึงไม่มีประสิทธิภาพและไม่เหมาะสมกับเด็กเล็ก ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในด้านวิชาการ และความจำเพื่อการใช้งานลดลงเหลือเพียง 0.86% และ 2.2% จากการเรียนรู้ 100% เมื่อเทียบกับวันที่ไปโรงเรียนตามปกติ ตามลำดับ

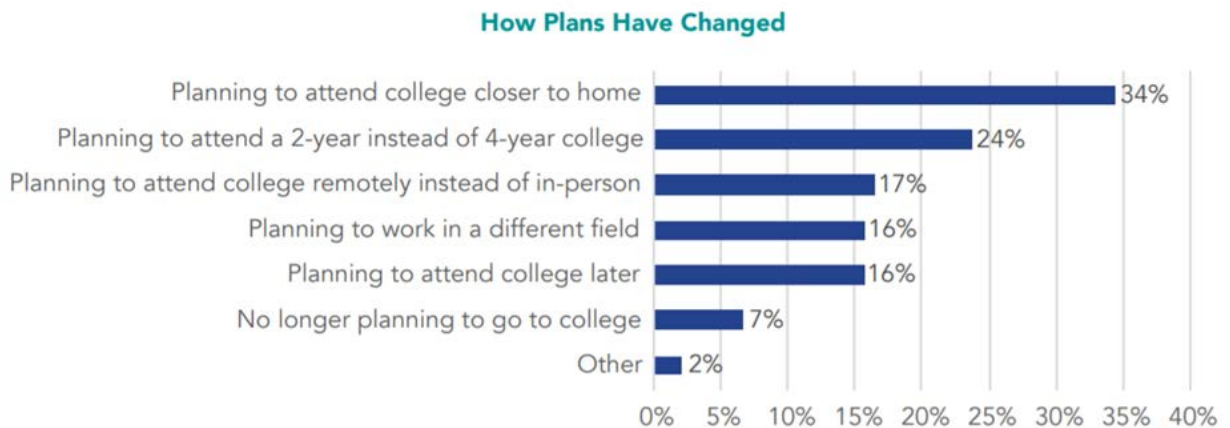
การศึกษาในต่างประเทศ พบว่า เด็กระดับชั้นประถมศึกษาที่มีทักษะการอ่านลดลง ซึ่งการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานในการต่อยอดการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ในอนาคต

ที่มา: Policy Analysis for California Education, Stanford University

ประเทศสหรัฐอเมริกาทำการสำรวจความคล่องในการอ่านออกเสียงของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 โดยเปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2019-2020 (ปีที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19) กับปีการศึกษา 2018-2019 (ปีก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19) พบว่า เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ในปีการศึกษาที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความคล่องในการอ่านลดลงถึง 30%

นอกจากผลกระทบในแง่การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะแล้ว เด็กจำนวนมากต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต โดยเกือบ 80% ของเด็กมัธยมต้นและมัธยมปลายของสหรัฐอเมริกายอมรับว่าการระบาดของโควิด-19 มีผลทำให้ตนเองต้องเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตหลังจบระดับมัธยม เช่น เปลี่ยนมาเรียนวิทยาลัยใกล้บ้าน เลือกเรียนวิทยาลัยหลักสูตร 2 ปี แทนมหาวิทยาลัยที่ต้องเรียน 4 ปี และ จะไม่เข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

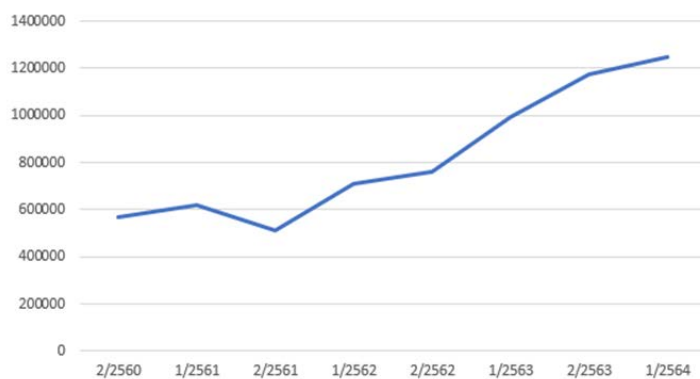
ที่มา : AMERICA'S PROMISE ALLIANCE

ปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษา

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้รายได้ครัวเรือนลดลง ครอบครัวของเด็กยากจนต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงมากเมื่อเทียบกับรายได้และสูงกว่าครอบครัวคนรวยถึง 4 เท่า ทำให้มีเด็กจำนวนไม่น้อยต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาหรือเผชิญความเสี่ยงต่อการหลุดออกจากระบบเพื่อออกมาแบ่งเบาภาระครอบครัวโดยการทำงานหาเงิน

ในปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวน 238,707 คน โดยภาครัฐสามารถดำเนินการติดตามและนำนักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ 127,952 คน นั้นแสดงว่ายังคงมีเด็กที่หลุดออกจากระบบจำนวน 110,755 คน นอกจากนี้ นักเรียนยากจนพิเศษในภาคเรียนที่ 1/2564 มีจำนวน 1,244,591 คน หรือคิดเป็น 19.98 % ของนักเรียนทั้งหมดซึ่งเป็นสถิติสูงสุดนับแต่ปีการศึกษา 2561 โดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาได้นิยามเด็กกลุ่มนี้ไว้ว่า เป็นเด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่สมาชิกมีรายได้เฉลี่ย 1,332 บาท/คน/เดือน หรือรายได้วันละ 44 บาทเท่านั้น ในขณะที่ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา (ไม่รวมค่าเดินทาง) ของนักเรียนไทยอยู่ที่ 1,195 - 4,829 บาทต่อคนต่อเทอม ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความเสี่ยงสูงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาโดยเฉพาะในช่วงชั้นรอยต่อ เช่น ประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นปีสิ้นสุดของการศึกษาภาคบังคับ จากรูปภาพด้านล่าง จะเห็นได้ว่าจำนวนเด็กยากจนพิเศษนั้นมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นทุกเทอมการศึกษาโดยเฉพาะช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 หากเศรษฐกิจยังไม่สามารถฟื้นตัวได้ในปีการศึกษาหน้า จำนวนของเด็กนักเรียนยากจนพิเศษก็จะมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอีก ส่วนครัวเรือนที่มีเด็กอยู่ในกลุ่มนี้อยู่แล้วก็มีแนวโน้มที่จะมีรายได้ลดลงไปอีก ทำให้ปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กนั้นรุนแรงมากขึ้น

จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาไม่ใช่เพียงปัญหาด้านการศึกษาเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย ผลการศึกษาของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดระบุว่า หากประเทศไทยไม่มีเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาจะทำให้ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) เพิ่มขึ้น 3% ดังนั้น หากประเทศไทยสามารถแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษาได้ จะสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากกว่า 228,000 ล้านบาทต่อปี

ที่มา:

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2564). หากประเทศไทยไม่มีเด็กหลุดจากระบบการศึกษา GDP จะเพิ่มขึ้น 3%. <https://www.eef.or.th/infographic-24-06-21/> (เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565)

ดร.ไกรยศ ภัทรวาท (2564). การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน. https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/02/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2-%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0-SDG.-final_update.pdf (เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565)

ดร.วีระชาติ กิเลนทอง และคณะ สถาบันวิจัยเพื่อออกแบบและประเมินนโยบาย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2564).

Learning Losses from School Closure due to the COVID-19 Pandemic for Thai Kindergartners

Sean K. Flanagan, Max Margolius, Molly Pileggi, Liz Glaser, Kri Burkander, Monika Kincheloe, Justis Freeman (2021). "WHERE DO WE GO NEXT?" <https://www.americaspromise.org/sites/default/files/d8/gradnation-062321.pdf> [accessed 25 Feb, 2022]

Stanford University (2021). "Changing Patterns of Growth in Oral Reading Fluency During the COVID-19 Pandemic" <https://edpolicyinca.org/publications/changing-patterns-growth-oral-reading-fluency-during-covid-19-pandemic> [accessed 25 Feb, 2022]